

4. Державна цільова економічна програма розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки України. – Офіційний документ Кабінету Міністрів України № 1900-р від 29.09.2010 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>
5. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності; за ред. Л.М. Овденко // Статистичний збірник. – К. : Держкомстат. – 2011. – 67 с.
6. Капітальні інвестиції [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: www.dergcomstat.gov.ua
7. Михайловська О.В. Сучасний стан інвестиційної привабливості України [Електронний ресурс] / О.В. Михайловська // Збірник наукових праць Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Економіка/4. Інвестиційна діяльність і фондові ринки. – С 10. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_nprt_2010/economics/66417.doc.
8. Обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну [Електронний ресурс]: Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України // Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України. – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/file/link/193968/file/invest_klimat%2004_12_2012.doc
9. Про соціально-економічне становище України за січень-лютий 2013 року: Статистичний бюллетень. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – С. 35-37.
10. Ривак О.С. Інвестиційна діяльність в Україні [Електронний ресурс] / О.С. Ривак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.13. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlntu/20_13/228_Ryw.pdf
11. Чернюк О.В. Пріоритетні галузі для іноземної інвестиційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / О.В. Чернюк, К.В.Сидоренко // – Режим доступу: jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/.../228

УДК 339.1-035.63/.64(477:100)

Влах М.Р.,
к.г.н., доцент кафедри економічної і соціальної географії
Львівський національний університет імені Івана Франка
Коропецька Т.О.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ ПРОДОВОЛЬЧИМИ ТОВАРАМИ: СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. У зовнішньоекономічній діяльності України протягом останнього часу посилюється значення торговельних зв'язків продовольчими товарами. Це пояснюється зниженням попиту на традиційні товари зовнішньоекономічних партнерів України і створенням сприятливої кон'юнктури на ринку сільськогосподарської сировини і продовольства. Відтак, аналіз товарної і особливо географічної структури експортно-імпортних зв'язків у цій економічній сфері, визначення шляхів їх оптимізації є актуальною проблемою у науково-теоретичному і прикладному аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми міжнародної торгівлі України, у т. ч. продовольчими товарами, звертаються багато економістів про що свідчать публікації Абрашка О. В., Бураковського І., Власова В., Горіна Н. В., Скидана О., Пасхавера Б. І., Шубравської О. В., Молдаван Л. В. та ін. [1-7] Аналіз публікацій дозволяє констатувати переважання досліджень щодо видової структури експортно-імпортних зв'язків сільськогосподарської і продовольчої продукції, меншою мірою висвітлені питання стосовно їхньої територіальної сегментації.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз товарної і географічної структури міжнародної торгівлі України продовольчими товарами, розроблені рекомендації щодо їхньої оптимізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль держави у міжнародному поділі та інтеграції праці визначається галузевою спеціалізацією експорту.

Основу товарної структури українського експорту становлять продукти рослинного походження – 40% (за період 2002-2012 рр. збільшення на 13,5%), жири та олії тваринного або рослинного походження – 26,3% (збільшення на 8,8%). За досліджуваний період відбулося зниження частки у структурі експорту готових продуктів – з 29,3% до 25,9% (зменшення на 3,5%), а також частки живих тварин, продуктів тваринного походження – з 26,8% до 7,8% (зменшення на 19,0%) (рис. 1). Структура

експорту сільськогосподарської і продовольчої продукції відображає структурну трансформацію сільськогосподарського виробництва України в нових соціально-економічних умовах. Скорочення експорту готової продукції, а також продукції тваринного походження зумовлює скорочення валютних надходжень в Україну.

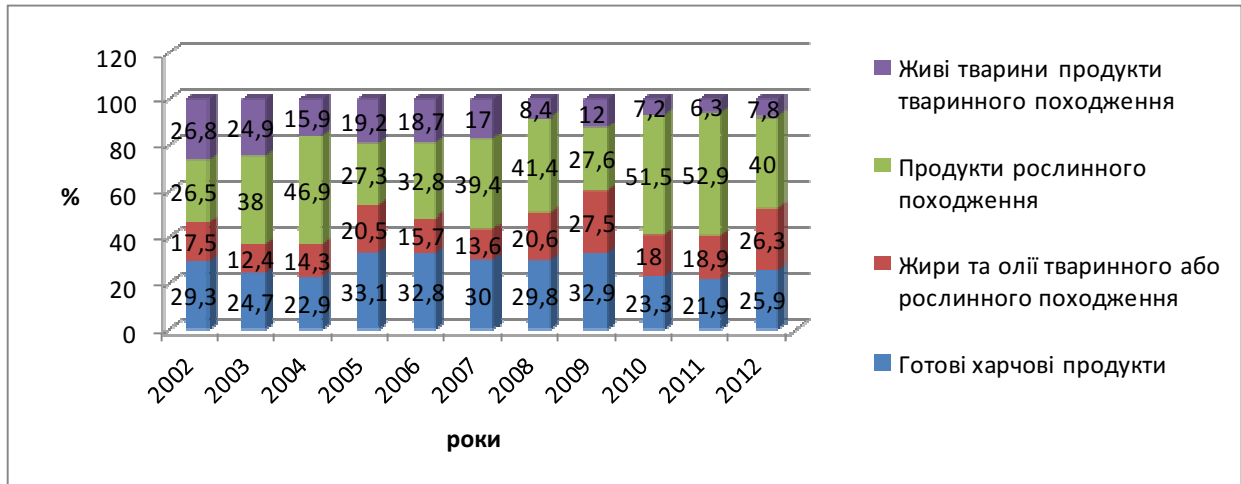

Рис. 1. Товарна структура експорту України продовольчих товарів, %

Джерело: [8]

У 2012 р. у загальному обсязі експорту товарів порівняно з попереднім роком збільшилася частка зернових культур (з 5,3% до 10,2%), жирів та олій тваринного або рослинного походження (з 5% до 6,1%), У цьому періоді збільшився експорт окремих товарів: цукру білого у 26,4 рази (Казахстан, Киргизстан, Молдова), пшениці – у 2,2 рази (Єгипет, Іспанія, Марокко), кукурудзи – у 2 рази (Іспанія, Єгипет, Іран), ячменю – на 29% (Саудівська Аравія, Іран), олії соняшникової – на 26,3% (Індія, Єгипет, Іран), сигарет з тютюну і його замінників – на 15,9% (Грузія, Молдова, Азербайджан), хліба, кондитерських виробів – на 8,8% (Російська Федерація, Казахстан, Азербайджан).

За видами економічної діяльності найбільші експортні поставки здійснювали підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв – 4,7%, сільського господарства, мисливства та пов'язаних з ними послуг – 3,4%.

За географічною ознакою в експортних зв'язках України з сільськогосподарської та продовольчої продукції домінують пострадянські та азійські держави. Однак, стосовно сільського господарства, то перспективним є європейський ринок, але за умов наявності відповідних сертифікатів щодо дотримання високих стандартів ЄС. Пожвавлення торговельних відносин можливе, зважаючи на стабільну потребу країн даного регіону, навіть у період фінансової кризи, у продовольстві та продукції з незакінченим циклом виробництва.

У 2012 р. у загальному обсязі імпорту продуктів харчової промисловості та сільського господарства найбільша частка припадала на готові харчові продукти – 43,5% (за період 2002–2012 рр. зменшення на 5,0%), на другому місці продукти рослинного походження – 27,1% (зменшення на 6,2%) і на третьому – живі тварини і продукти тваринного походження – 21,6% (збільшення на 10,1%) (рис. 2).

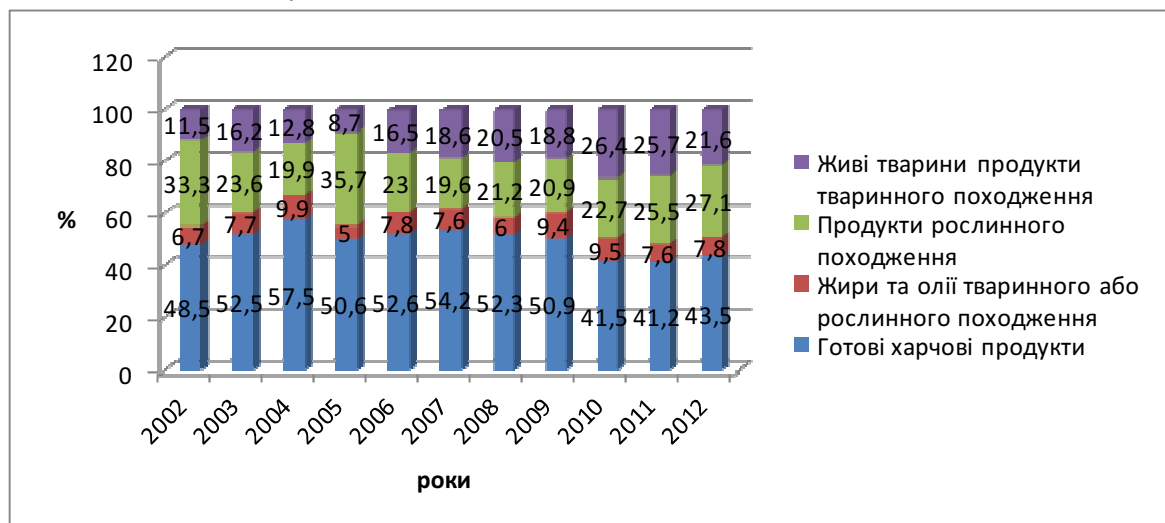
Зростання імпорту продовольства, особливо готових продуктів, позначається на харчовій промисловості, яка завжди була інвестиційно-привабливою і перспективною. Її називають індикатором благополуччя українців і раніше вважали двигуном економічного зростання. Падіння рівня доходів українців, вплив імпорту змінюють цю ситуацію. На теперішній час харчова промисловість України переживає падіння, але зростання цін на продукцію частково перекидає падіння виробництва. У сучасних умовах, коли надходження інвестицій в країну незначне, а внутрішньому попиту загрожує подальше падіння, потрібно розробити механізм підтримки сільського господарства і вітчизняного виробника.

У загальному обсязі імпорту найбільші надходження здійснювалися з Російської Федерації – 32,4%, Китаю – 9,3%, Німеччини – 8%, Білорусі – 6%, Польщі – 4,2%, США – 3,4% та Італії – 2,6%. Збільшились імпортні поставки з Китаю – на 26%, Білорусі – на 20,3%, США та Польщі – на 12,1%, Італії – на 11,4%. Поставки з Російської Федерації зменшились на 5,9%.

У 2012 р. спостерігалось збільшення імпорту окремих товарів: свинини свіжої, охолодженої або мороженої у 2,8 рази (Бразилія, Німеччина, Польща), м'яса та істівних субпродуктів свійської птиці – у 2,6 рази (США, Німеччина, Угорщина), насіння соняшника – на 65,2% (США, Туреччина, Франція), риби свіжої, охолодженої або мороженої – на 44,8% (Норвегія, Ісландія, США), кукурудзи – на 22,3% (Угорщина, Румунія, Франція).

Ринки продовольчих експортних товарів України характеризуються посиленням суперництва учасників і наростанням цінової конкуренції, що може позначитися на обсягах валютних надходжень,

збільшенні фізичних обсягів експорту. Прямими конкурентами України на цих ринках є країни, які володіють великими перевагами чинників, що явно звужує перспективи і знижує доцільність поліпшення позиції нашої країни.

Рис. 2. Товарна структура імпорту продукції сільського господарства та харчової промисловості, %

Джерело: [8]

Значний стримуючий вплив на розвиток зовнішньої торгівлі України справляє комплекс ендегенних і екзогенних факторів, серед яких можна виділити такі найважливіші: нераціональна товарна та географічна структура експорту та імпорту; низька конкурентоспроможність вітчизняної продовольчої продукції, відсутність Європейських стандартів сертифікації; важкий фінансовий стан більшості підприємств АПК; недостатній розвиток вітчизняних систем сертифікації і контролю якості експортної продукції на фоні значного посилення в останній час вимог до споживчих і екологічних характеристик, а також до безпеки продукції, яка реалізується на ринках розвинутих країн; випереджуючий ріст цін на продукцію та послуги природних монополій порівняно зі збільшенням цін на продукцію АПК; нестача спеціальних знань і досвіду роботи в сфері експорту у більшості українських підприємств, а також недостатня координація їхньої діяльності на зовнішніх ринках; розрив традиційних виробничих зв'язків на пострадянському економічному просторі без завоювання нових постійних "ніш" на світовому ринку.

Висновки з даного дослідження. З проведеного дослідження можна виділити такі головні елементи системи зовнішньоекономічної стратегії України в торгівлі продовольством: створення потужного експортного сектору; зміцнення і забезпечення конвертованості національної валюти; залучення іноземних інвестицій на основі створення спільних підприємств, вільних економічних зон, інших форм спільного підприємництва з іноземним капіталом; дотації для виробників сільськогосподарської продукції; гнучка податкова, цінова, депозитна, кредитна, фінансова і валютна політика, що стимулює диверсифікацію експортно-імпортних операцій; поступова інтеграція економіки в європейські та світові господарські об'єднання та організації; кадрове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

Література

1. Абрашка О.В. Зовнішня торгівля України: основні параметри, структурні особливості та географічні вектори розвитку [Електронний ресурс] / О.В. Абрашка, О.А. Рідченко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_APSN_2008/Economics/32708.doc.htm
2. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі / І. Бураковський. – К. : Основи, 2000. – 241 с.
3. Власов В. Пріоритетні проблеми агропродовольчого розвитку / В. Власов // Економіка України. – 2009. – №11. – С. 92–93.
4. Горін Н. В. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / Н.В. Горін. – К. : Знання, 2008. – 330 с.
5. Виклики і шляхи агропродовольчого розвитку / Пасхавер Б. Й., Шубравська О.В., Молдаван Н.В. та ін. – К., Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2009. – 432 с.
6. Ринок продовольчих товарів України: реалії та перспективи: монографія: в 2-х Т. / За ред. О.О. Шубіна. – Донецьк: [Дон. НУЕТ], 2010. – 508 с.
7. Скидан О. Продовольча сфера України в умовах глобалізаційних викликів / О. Скидан // Економіка України. – 2009. – № 11. – С. 53–64.
8. Зовнішня торгівля України за 2002–2012 рр. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>